

Karl Joonas Alamaa kõne Eesti Vabariigi 108. aastapäeva aktusel Eesti Kunstiakadeemias

Tõlge

Hello, and thank you so much for having me! Although today is Estonia's Independence Day, I will soon switch to English, and I'll explain why.

Much has been said lately about what it means to be Estonian, and about the youth leaving. How prices are high and wages low, how English is subtly infiltrating our everyday speech—and that soon, it will be the end of "this Estonia." And yet, I am giving my speech in English.

I currently live mostly in Belgium, but that doesn't stop me from standing up for this place and its people. For an Estonia that is open and kind—an Estonia for all of us, not just for the "blue-eyed and blonde" (like myself).

I believe in openness. If the Estonian people were to die out now—in the freest era we've ever known after centuries of oppression—it would only be because of closed-mindedness and resentment. EKA is one of our most international universities; I want to reach everyone here. This speech is a step toward the openness I wish to see.

Aeg-ajalt palutakse iseseisvuspäeva kõnet pidama küps ja kogenud inimene, kes peegeldaks mineviku õppetunde. Sisuliselt ma seda traditsiooni ei murra, kuid tunnen selle rolli raskust oma õlgadel. Vabandust, kui see mõjub veidi konarlikult – ma ei ole selles rollis iga päev.

Seda kõnet kirjutades kohtasin ikka ja jälle sama küsimust: miks me teeme seda, mida teeme? Kirjutamine ei ole minu loomupärane meedium ja mul on laual juba niigi rohkem kohustusi, kui kanda jõuan. Miks ma siis nõustusin? See on auasi, kuid olen alati näinud end pigem kellegina, kes kuulub lava taha. Täna proovin jagada oma optimistlik-realistlikku vaadet Eestile ja maailmale.

Olen sündinud Tallinnas, õppinud EKAs ja hiljem Belgias. Olen mitteinimene, kunstiline uurija ja õppejõud. Olen vaid 25-aastane ja paljuski teiega sarnases seisus, kuid ometi tajun oma privileegi. Ja see privileeg kohustab.

Maailm muutub nii kiiresti, et on raske ennustada, kuhu me välja jõuame. Poeet Antonio Machado on öelnud: „Rändur, teed ei ole olemas, tee sünnib käies.” Ka Eesti on pidanud korduvalt pimeduses kobama, et leida halvimalt parim ja luua eimillestki midagi.

On kurb näha Eestit liikumas suletuse poole. Me teame, mis juhtub, kui jääakse üksi. Privileeg kohustab meid rääkima asjadest, mis muidu jääksid kuuldavata. Meie vabadus kohustab meid seisma nende eest, kes ise seda teha ei saa. Loometöö on üks väheseid valdkondi, kus on võimalik luua oma tõde ja ehitada uus maailm nullist. Akadeemia peab olema kriitiliste arutelude paik.

Me oleme jutuvestjad ja me saame valida, milliseid maailmu me loome. Teadlik elu tähendab lugude märkamist ja nende jutustajaks saamist, selle asemel et lasta nähtamatutel jõududel ette kirjutada, kuidas olla. Kunst on loomult kollektiivne – me vajame ühendust ja kuuldavaks olemist. Looja roll on vaadata olemasolevate narratiivide pealispinna alla.

Vaid 30 aastat tagasi toimusid meil Laulva Revolutsiooni ja Balti keti taolised suurüritused. Kuid täna tundub, et oleme muutunud tuimaks. Miks me tunneme täna, et kõik on mõttetu, kui 37

aastat tagasi suudeti hirmu kiuste võidelda? Kunst on võimas viis esitada väljakutse kinnistunud mentaliteetidele.

Osa loojaks olemisest on uurida lugude all peituvaid lugusid ja end nende haardest vabastada. Hävitamine võib olla sama loov akt kui loomine. Maailm on vaid nii ilus kui lood, mida me räägime. Mõned lood aheldavad meid ja muudavad meid jõuetuks. Meie, kellel on vabadus, vastutame selle eest, milliseid sõnumeid me edasi anname ja milliseid lugusid me murrame.

Minevik on tihti võimsate kirjutatud. Kuid tulevik sõltub sellest, mida me teeme siin ja praegu. Meie pärand kohustab meid tegutsema. Minu vanatädi Leili, kes 16-aastaselt Siberisse küüditati, ütles: "Ükskõik millised koormad mu õlgadele pannakse, ma julgen elada."

See lause kannab endas lootust ja vastupanu. Meil on oma pärandist õppida, sest suurriigid, keda me peame "tugevamaks", on tihti saavutanud oma staatuse läbi ekspluateerimise. Ülekohtu puhul on kõige halvem vaikida. Vaikimine on nõustumine. Me näeme seda üha enam maailmapoliitikas ja valusalt ka Eestis.

Lootus käib käsikäes vastutuse ja tegutsemisega. See on tööriist, mitte passiivne tunne. Nagu Rebecca Solnit ütles: "Lootus ei ole lotopilet, millega diivanil istuda... see on kirves, millega hädaolukorras uksed maha murda."

Liiga tihti matame lootuse maha enne, kui midagi on juhtuda jõudnud. Lootusetus on alistumine. Maria Popova on öelnud: "Kriitiline mõtlemine ilma lootuseta on küünilisus, kuid lootus ilma kriitilise mõtlemiseta on naiivsus."

Kes veel kui mitte eestlased peaksid mõistma vabaduseta elamise tähendust? Meil on kohustus oma esivanemate ees. Takistused homsesse uskumisel on tihti tehiskud. Mõelge neile, kes võitlevad täna Vaikse ookeani saartel tõusva mereveega – nad ei anna alla, sest loobumisel on vahetud tagajärjed.

Võib-olla on täna üks radikaalsemaid tegi lihtsalt keelduda meeleheitest. On lihtne öelda, et on liiga hilja või et tegutsemine on mõttetu – see on vabandus passiivsusele. Kuid muutus sünnib äärealadel. See aastaarv, mil Eesti iseseisvus, tuletab meile meelde, et võitlus parema tuleviku nimel töötab. Abieluvõrdsuse saavutamine Eestis on unustamatu hetk, mis ei oleks sündinud ilma väsimatu aktivismiga. Me unustame, kui suur jõud meil on, kui me tuleme kokku.

President Ilves on rääkinud "muruniiduki sündroomist" – tundest, et kõik peavad olema ühesugused ega tohi eristuda. Kunsti roll on pakkuda tundlikumat lähenemist meile endile ja maailmale. Ma usun, et tormisel merel on kõige olulisem säilitada inimlikkus ja lootus.

Keegi meist ei seisa siin üksi. Ma tulin siia rääkima, sest see paik on osa minu loost. Lootus muutub tõeliseks siis, kui me otsustame selle nimel tegutseda – olles kohal ja keeldudes uskumast, et meie hääl ei loe.

Lood, mida me räägime, loovad maailma, kus me elame. Sest vabadus ei ole ainult midagi, mille me saime. Vabadus on midagi, mida me peame jätkuvalt looma.